

PRACE ORYGINALNE • ORIGINAL PAPERS

Metody antykoncepcyjne stosowane przez mieszkanki Szczecina w wieku rozrodczym

Contraceptive methods used by women of reproductive age from Szczecin

ELŻBIETA OSIŃSKA^{1, A-C}, BOGDAN RUMIANOWSKI^{1, D-F}, IWONA ROTTER^{2, B, D},
ALEKSANDRA RYŁ^{1, E}, MARIA LASZCZYŃSKA^{1, A, D, G}

¹ Zakład Histologii i Biologii Rozwoju Pomorskiego Uniwersytetu Szczecińskiego

² Samodzielna Pracownia Rehabilitacji Medycznej Pomorskiego Uniwersytetu Szczecińskiego

A – przygotowanie projektu badania, **B** – zbieranie danych, **C** – analiza statystyczna, **D** – interpretacja danych, **E** – przygotowanie maszynopisu, **F** – opracowanie piśmiennictwa, **G** – pozyskanie funduszy

PL ISSN 1734-3402

Streszczenie **Wstęp i cel pracy.** Celem badania była próba określenia stanu wiedzy mieszkanek Szczecina dotyczącej antykoncepcji oraz stosowanych przez nie metod zapobiegania ciąży.

Materiał i metody. Badaniem objęto 120 kobiet w wieku 17–50 lat, podopiecznych wybranych placówek podstawowej opieki zdrowotnej (POZ) w Szczecinie. Badane kobiety zostały poproszone o wypełnienie autorskiego kwestionariusza ankiety zawierającego pytania na temat stosowanych metod antykoncepcji oraz źródeł wiedzy o tych metodach.

Wyniki i wnioski. Najpopularniejszą metodą antykoncepcji okazały się tabletki antykoncepcyjne (41,5%) oraz prezerwatywy (30,5%). Prawie 2/3 ankietowanych kobiet (63,3%) nie potrafiło określić dni płodnych w swoim cyklu miesięczkowym lub podawało niewłaściwe daty. Uzyskane wyniki wskazują na powszechne stosowanie sztucznych metod antykoncepcji (m.in. tabletki, prezerwatywy) oraz odwołanie się do naturalnych metod zapobiegania ciąży ze względu na niski poziom wiedzy kobiet o własnym organizmie oraz ze względów praktycznych.

Słowa kluczowe: antykoncepcja, wiedza.

Summary **Background and objectives.** The aim of the study was to assess the knowledge of women from Szczecin about contraception and pregnancy prevention methods they use.

Material and methods. The study group consisted of 120 women aged 17–50 years, clients of selected primary health care (POZ) centers in Szczecin. The study participants filled up a questionnaire concerning pregnancy prevention methods they use and the knowledge about these methods.

Results and conclusions. The most popular method of pregnancy prevention were oral contraceptives (41.5%) and condoms (30.5%). Almost two thirds of surveyed women (63.3%) were unable to determine fertile days in their menstrual cycle, or stated wrong date. The results show the common use of artificial methods of contraception (e.g. pills, condoms) and giving up fertility awareness methods due to the low level of women's knowledge of their own body and for practical reasons.

Key words: contraception, knowledge.

Wstęp

Przyczyny, dla których partnerzy decydują się na stosowanie antykoncepcji, są różne. Zależą one m.in. od ich wieku, stanu cywilnego, sytuacji socjoekonomicznej, kondycji zdrowotnej, indywidualnych preferencji czy planów zawodowych.

Sposoby zapobiegania ciąży można podzielić na naturalne i sztuczne. Najbardziej neutralne dla organizmu są naturalne metody planowania rodziny [1]. Można do nich zaliczyć m.in.: metodę Knausa-Ogino, termiczną, Billingsa, objawowo-termiczną, samodzielne badanie szyjki macicy oraz stosunek przerywany [2].

Wśród metod sztucznych można wymienić m.in.: pigułki hormonalne, czyli środki doustne, zastrzyki hormonalne o przedłużonym działaniu, implanty aplikowane podskórnym, wkładkę wewnątrzmaciczną, plaster antykoncepcyjny stosowany na powierzchnię skóry oraz pierścieni Nuvaring aplikowany dopochwowo. W przypadkach awaryjnych stosuje się antykoncepcję postkoitalną (po stosunku) [3]. Do mechanicznych środków zabezpieczających przed zapłodnieniem należą m.in.: prezerwatywa, prezerwatywa dla kobiet, błona dopochwowa, kapturek naszyjkowy lub wkładki wewnątrzmaciczne nie zawierające hormonów [2]. Środki chemicznej antykoncepcji zawierające substancje plemnikobójcze to wszelkiego rodzaju żele, globulki, pianki, czopki, kremy oraz gąbki dopochwowe [4, 5]. Odrębną metodą

jest sterylizacja, którą można wykonać zarówno u kobiet, jak i u mężczyzn [6, 7].

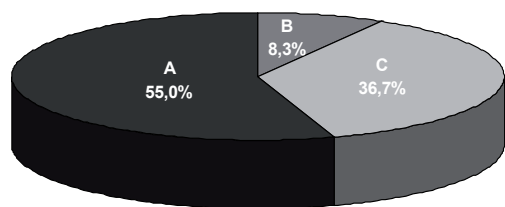
Materiał i metody

Badaniem objęto 120 kobiet w wieku rozrodczym, zamieszkałych w Szczecinie, w wieku 17–50 lat, podopiecznych wybranych placówek POZ w Szczecinie. Materiałem do opracowania wyników były dane z przeprowadzonej, w oparciu o autorski kwestionariusz ankiety. Ankieta zawierała pytania dotyczące stosowanej metody antykoncepcji oraz wiedzy o antykoncepcji i jej źródłach.

Wyniki

Wykazano, że wszystkie ankietowane kobiety odbyły przynajmniej raz wizytę u lekarza ginekologa. Regularnie raz w roku lekarza ginekologa odwiedzało 25,8% respondentek. Dwa razy do roku lub częściej lekarza odwiedziło łącznie 40,9% ankietowanych kobiet. Natomiast 33,3% badanych wizytę u ginekologa miało rzadziej niż raz w roku.

Ważnym aspektem życia płciowego kobiet, w kontekście zapobiegania ciąży, była umiejętność ustalania dni płodnych w czasie cyklu miesięczkowego. Ponad połowa ankietowanych kobiet (łącznie 63,3%) nie potrafiła ustalić swoich dni płodnych, podawała błędne daty lub nie podawała ich wcale (ryc. 1).

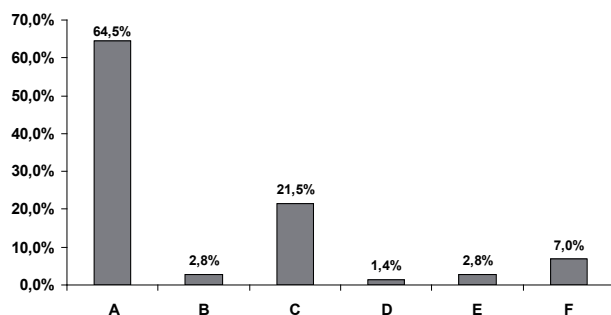
Rycina 1. Umiejętność ustalania dni płodnych swojego cyklu miesięczkowego przez ankietowane ($n = 120$). A – ankietowana nie potrafi określić swoich dni płodnych; B – ankietowana twierdzi, że potrafi określić swoje dni płodne, ale podaje błędne daty lub nie podaje ich wcale; C – ankietowana potrafi określić swoje dni płodne

Zdecydowana większość ankietowanych stosuje lub stosowała wcześniej różne metody antykoncepcji (68%). Wśród wymienionych w ankiecie metod antykoncepcji najczęściej stosowane okazały się tabletki antykoncepcyjne (41,5%) oraz prezerwatywy (30,5%). Najmniej popularnymi sposobami zapobiegania ciąży był stosunek przerywany (1,2%) oraz metoda objawowo-termiczna (1,2%) (tab. 1).

Tabela 1. Metody antykoncepcji stosowane przez ankietowane kobiety ($n = 82$)

Stosowana metoda	n	%
Tabletka antykoncepcyjna	34	41,5
Mini pigułka	2	2,4
Plaster antykoncepcyjny	5	6,1
Krażek/pierścień dopochwowy	5	6,1
Wkładka domaciczna	6	7,3
Prezerwatywa	25	30,5
Kalendarzyk małżeński	3	3,7
Metoda objawowo-termiczna	1	1,2
Stosunek przerywany	1	1,2

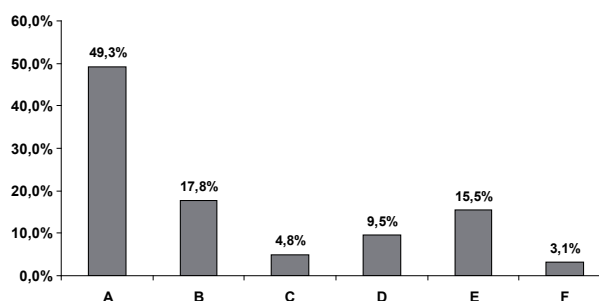
Przy wyborze metody zapobiegania ciąży badane kobiety najczęściej kierowały się sugestiami ginekologa – w ten sposób odpowiedziało prawie 65% ankietowanych. Najmniej popularnym źródłem pomocy przy wyborze metody antykoncepcji okazał się Internet (ryc. 2).

Rycina 2. Najczęstsze źródło pomocy przy wyborze metody antykoncepcji ($n = 82$). A – ginekolog; B – lekarz rodzinny; C – członek rodziny/przyjaciel; D – Internet; E – prasa/książki; F – inne

Sprawdzono również, czy ankietowane kobiety zapoznały się ze specyfiką stosowanej metody antykoncepcji, konsekwencjami stosowania i przeciwwskazaniami. Popro-

szono ankietowane o wskazanie najczęstszego źródła, z którego czerpały wiedzę na temat zastosowanej metody antykoncepcji. Prawie połowa kobiet stosujących antykoncepcję stwierdziła, że lekarz zapoznał je ze wszystkimi istotnymi informacjami dotyczącymi stosowanej metody antykoncepcji. Niewiele mniejszy odsetek ankietowanych kobiet zapoznał się z daną metodą czytając ulotkę dołączonej do opakowania. Wśród ankietowanych znalazły się także kobiety, które nie posiadały wiedzy na temat stosowanej metody antykoncepcji (ryc. 3).

Rycina 3. Najczęstsze źródło wiedzy i informacji na temat stosowanej metody antykoncepcji ($n = 82$). A – lekarz; B – ulotka dołączona do opakowania; C – członek rodziny/przyjaciel; D – prasa/książka; E – Internet; F – brak wiedzy

Dyskusja

Zdecydowana większość badanych kobiet stosowała antykoncepcję. Natomiast prawie 1/3 ankietowanych nie stosowała antykoncepcji, ponieważ najczęściej nie była aktualnie aktywna seksualnie lub nie rozpoczęła jeszcze współżycia.

Najczęściej wybieraną metodą antykoncepcji okazała się tabletka antykoncepcyjna i prezerwatywa. Podobne wyniki uzyskano również w innych badaniach [5, 8]. Wynika z nich, że metody te stosowano z wygódy, wyższej skuteczności oraz propagowania ich przez środowiska lekarskie.

Inną przyczyną częstszego stosowania sztucznych metod zapobiegania ciąży było mniejsze zaufanie do metod naturalnych ze względu na wymagane zaangażowanie obojga partnerów oraz uwagę i czas poświęcony na obserwację swojego ciała. Przyczyną tego mogła być również niewystarczająca wiedza ankietowanych o swoim cyklu miesięczkowym [9].

Na wybór metody antykoncepcji wpływ miała przede wszystkim opinia lekarza ginekologa. Jednocześnie lekarze stanowili podstawowe źródło wiedzy na temat stosowanej metody zapobiegania ciąży.

Wnioski

1. Najpopularniejsza metoda antykoncepcji wśród ankietowanych – tabletka antykoncepcyjna – była wybierana najczęściej przez młode kobiety.
2. Stosowanie tabletek wiązało się z regularnymi wizytami u ginekologa w celu omówienia skutków stosowanej terapii, zmiany stosowanych środków lub wypisania recepty.
3. Zaobserwowano związek między stosowaniem antykoncepcji a wizytami u lekarza ginekologa porównując liczbę kobiet niestosujących antykoncepcji (32%) i odwiedzających ginekologa rzadziej niż raz w roku (33,3%).

Piśmiennictwo

1. Ehsanopour S, Mohammadifard M, Shahidi S, et al. A comparative study on attitude of contraceptive methods users towards common contraceptive methods. *Iran J Nurs Midwifery Res* 2010; 15: 363–370.
2. Belfield T. Principles of contraceptive care: choice, acceptability and access. *Best Pract Res Clin Obstet Gynecol* 2009; 23: 177–185.
3. Rekomendacje Polskiego Towarzystwa Ginekologicznego w sprawie antykoncepcji. *Gin Prakt* 2003; 11: 3–5.
4. Williamson LM, Parkes A, Wight D, et al. Limits to modern contraceptive use among young women in developing countries: a systematic review of qualitative research. *Reprod Health* 2009; 6: 1–12.
5. Zielińska M. Metody antykoncepcyjne mieszkank Łodzi w wieku rozrodczym. *Gin Prakt* 2008; 1: 42–45.
6. Hardy E, Bahamondes L, Osis MJ, et al. Risk factors for tubal sterilization regret, detectable before surgery. *Contraception* 1996; 54: 159–162.
7. Zdrojewicz Z, Pietrusiewicz M, Markulak K. Co nowego w antykoncepcji męskiej? *Fam Med Prim Care Rev* 2011; 13: 569–571.
8. Bińkowska M, Dębski R, Bednarowska-Flisiak A. Wiedza i opinie o antykoncepcji wśród kobiet polskich w wieku 45–54 lat. *Prz Menopauz* 2004; 6: 18–26.
9. Germano E, Jennings V. New approaches to fertility awareness-based methods: incorporating the Standard Days and TwoDay Methods into practice. *J Midwifery Womens Health* 2006; 51: 471–477.

Adres do korespondencji:

Dr n. med. Iwona Rotter

Samodzielna Pracownia Rehabilitacji Medycznej PUM

ul. Grudziądzka 31

70-103 Szczecin

Tel.: 501 181-473

E-mail: iwrot@wp.pl

Praca wpłynęła do Redakcji: 28.02.2013 r.

Po recenzji: 25.03.2013 r.

Zaakceptowano do druku: 10.04.2013 r.